

Шкуратенко О. В., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри історії держави та права Національної академії внутрішніх справ

ЩОДО ЕТИМОЛОГІЇ ПОНЯТТЯ «ЖАРГОН КРИМІНАЛЬНИЙ»

Одну із центральних позицій в кримінальній субкультурі займає, безперечно, її мова – «арго», або жаргон кримінальний. За своєю суттю, це явище, яке займає чільне місце і роль у середовищі злочинного світу в якійсь мірі унікальне та феноменальне. Понятійну суть жаргону кримінального (арго) не можна обмежувати, розглядаючи його лише як соціолект і жаргон злочинців, за допомогою якого члени злочинного світу ідентифікуються як виокремлена ланка, протиставляючи себе законотворчій частині суспільства.

Жаргон кримінальний – це міжнаціональна мова злочинного світу, загальноприйнята і абсорбована із цим середовищем, адже його лексико-фонетичний склад – це абсорбція слів різного походження і застосування, значення яких різняться з мовою оригіналу. Його динаміка використання надає підстави швидко розповсюджуватися та знаходити своє застосування у загальному вжитку.

Найбільш поширеною гіпотезою щодо походження кримінального жаргону, можна вважати незрозумілу іншим мову дрібних торговців «офеней», яка слугувала для налагодження тісної комунікації та уникнення розповсюдження необхідної таємної інформації. Основу досліджень жаргону кримінального складають праці таких науковців, як Ю. Александрова, В. Бикова, А. Закалюка, Д. Ліхачова, В. Махова, В. Попова, Ю. Дубягіна, а також словники жаргону кримінального. Підходи до визначення цього поняття досить варіативні.

У XV–XVI ст. у середньовічній Європі за правління Карла V з'явилися перші словники злочинного жаргону. У найпоширенішому з них «Liber Vagatorum» (1528 р.) за редакцією Мартіна Лютера зазначалося, що крадії та жебраки – це стародавні плями в історії всього світу. Ймовірно, вони існували ще до початку цивілізації, так як і їхня мова. Появу

таких словників можна пояснити активним розвитком законів, спрямованих проти бродяжництва, яке й ототожнювалося зі злочинними видами діяльності. Загальноприйнятості та чіткості термінологічного словника жаргону не існує, навпаки, – йому притаманна різноманітність, яка залежить, у першу чергу, від регіональності та кола його застосування.

В. Даль визначив жаргон кримінальний «блатною музикою», яку протягом тривалого періоду часу складали крадії, шахраї та інші.

Словник В. Ф. Трахтенберга «Блатна музика (Жаргон тюрми)» 1908 р. був складений за матеріалами, зібраними в пересильних тюрмах: Петербурзькій, Московській, Віленській, Варшавській, Київській, Одеській. Він містив «таємну мову», «жаргон тюрми» або «блатну музику» – достовірний матеріал для психологів, етнологів, юристів, лінгвістів, мовознавців. Редактор зазначеного словника Бодуен де Куртене в передмові зазначив, що арго – є одним із «говорів», який побутує в суспільстві, але, безперечно, в дещо іншому сенсі цього слова.

За твердженням Бодуена де Куртене, «блатна музика» – це продукт міжнародного спілкування, тому що носії «блатного промислу» та «блатних спеціальностей» належать до всього людства. І завдяки такій комунікативності «блатна музика» увібрала в себе не стільки запозичені з різних мов слова, скільки – своєрідні асоціації значень, що виникли в чужому середовищі, та разом із тим, хоча і в меншій мірі, й іноземну побудову слів і виразів, а також їх фонетичну оригінальність, яка б не суперечила регіональним мовним особливостям.

Складові елементи «блатної музики» в значній мірі виявляються в численних запозиченнях з німецької та польської мов, частково прослідковується єврейське коріння слів, які склали основи жаргону кримінального. Термін «блатний» перейшов з німецької через польську *Rotwelch*. Німецькою *Blatter* – крадій, *blat* – довірений, згодний на щось, польське *blat* – приховувач краденого, *blatny*, *blotny* – злочинний, тобто те саме, що і в арго – *блат* – злочин, *блатний* – член злочинного світу.

Академік Д. С. Ліхачов, проводячи дослідження мовного середовища арго, зазначав, що зв'язок, який встановлюється словом, завжди односторонній – це або сигнал, або певне спонукування, тому в основі злочинного мислення знаходиться не

відтворення і передача власних думок, а ефект, який буде справлений на оточуючих, де слово виступає як засіб. Жодне слово з кримінального жаргону не здатне розкрити будь-який новий зміст, а лише вказує на факт.

У кримінальному жаргоні виділяються декілька структурних різновидів: загальнокримінальний жаргон, яким повною мірою користуються представники усіх верств злочинного світу; спеціальні професійні злочинні жаргони, серед яких вирізняється жаргон сутенерів, повій, наркоманів, неповнолітніх, тощо; «тюремний» жаргон, який відображає специфіку середовища спільноти злочинців в місцях позбавлення волі.

Причини існування кримінального жаргону, на думку дослідника кримінальної субкультури Ю. Дубягіна, полягають, перш за все, у збоченій психології злочинців-рецидивістів, сутність якої характеризується відмінностями їх особистості.

У свою чергу, жаргон (феня) призначений для шифрування повідомлень, щоб «непосвячений» не міг зрозуміти, про що йде мова або зрозумів неправильно. Використовується для об'єктивної потреби «розпізнання своїх» та виділення їх у особливу «касту», яка протиставляє себе законослухняним громадянам. Головним завданням арго є забезпечення живучості кримінальних спільнот. Це досягається завдяки постійним змінам (динамізму), які відбуваються в жаргоні.

Жаргон блатний або «феня» знаходиться в постійному розвитку, нараховується близько 15000 слів та його словосполучень. У кримінальному жаргоні досить велика кількість синонімів, і одне поняття може позначатися сотнями різних слів. Більшість лексики, яка використовується у кримінальному середовищі, позначає засоби злочинної діяльності, способи уникнення переслідування, поведінку в суді, характер злочинної діяльності, суб'єкти та об'єкти злочинів. Слідкуючи за змінами, що відбуваються в кримінальному жаргоні, можна відслідковувати тенденції, що виникають у злочинному середовищі.

Список використаних джерел

1. Александров Ю. К. Очерки криминальной субкультуры / Ю. К. Александров. – М. : Права человека, 2001. – 152 с.

2. Быков В. Русская феня: Словарь современного интержаргона асоциальных элементов / Specimina philologiae Slavicae / В. Быков. – Мunchen : Otto Sagner, 1992. – 184 с.

3. Дубягин Ю. П. Краткий англо-русский и русско-английский словарь уголовного жаргона / Ю. П. Дубягин, Е. А. Теплицкий. – М. : Терра, 1993. – 237 с.

4. Попов В. М. Словарь воровского и арестантского языка / В. М. Попов. – Киев, 1912. – 141 с.

Кудінов В. А., кандидат фізико-математичних наук, доцент, професор кафедри інформаційних технологій та кібернетичної безпеки Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ПІД ЧАС СТВОРЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ЮРИДИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ

Сьогодні у світі спостерігається бурхливий розвиток засобів інформатизації (комп'ютерів, комп'ютерних мереж, всіляких електронних пристроїв) і, в зв'язку з цим, поява нових інформаційних технологій (далі – ІТ) обробки, передачі, одержання та збереження інформації.

Не залишається осторонь цих процесів і Україна, в якій відбувається інтенсивне впровадження сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій майже у всі сфери життєдіяльності суспільства [1]. Створюються та успішно використовуються різноманітні інформаційно-пошукові системи, бази та банки даних, системи електронного документообігу, тощо. Сучасні ІТ надають користувачам можливість отримати багатоцільову довідкову, аналітичну та статистичну інформацію, що сприяє виконанню ними різноманітних завдань, у тому числі, в юридичній діяльності [2].

Для фахівців-юристів своєчасне володіння актуальною, достовірною та повною інформацією є надзвичайно важливим елементом їх ефективної діяльності [3]. Тому сучасні ІТ не